

Otto Böhtlingk & Rudolph Roth: Sanskrit-Wörterbuch, Part 1, Petersburg 1855

R. 4, 12, 38. Çāk. 68, 13. Bhaṅg. P. 4, 21, 7. Vet. f. 15. एवमादीनि — विलप्य N. 13, 20. एवमाद्यं dass. AK. 3, 3, 40.

एवंप्रकार (ए° + प्र°) adj. derartig M. 1, 44. 8, 251. MBh. 2, 1255.

एवंप्राप (ए° + प्रा°) adj. f. आ dass. Āc. Çr. 9, 1. MBh. 2, 563. Māññu. 39, 5. Çāk. 183. KATH'S. 4, 133. 6, 65. 7, 87.

एवम्भूत (ए° + भू°) adj. so beschaffen, solcher MBh. 13, 6621. 6674. अस्ति कश्चिदेवम्भूतो यो नाम मम पुत्राणाम् — पुनर्जन्म करिष्यति Hir. 7, 13.

एवयाँ (2. एव + याँ) adj. in Gängen gehend d. h. entweder raschen Laufes oder den gewohnten Lauf gehend, von Vishṇu: भवो मित्रो न शेव्यो घृतानुतिर्विभूतयुग्म एवया उ सुप्रयो: RV. 1, 136, 1. Hierher wird auch zu ziehen sein: कथा देशम् नर्मसा मुदानूनिवया मरुतो अचक्रेतो प्र-अवसो मरुतो अचक्रेतो 5, 41, 16, wo entweder एवयाँ: als acc. pl. zu मरुतः verstanden werden kann oder ein comp. एवयामरुतः die umlaufenden Winde zu vermuthen ist. Vgl. den folg. Art.

एवयामरुत् Refrain am Ende der ersten Halbverse des Liedes RV. 5, 87, welches deshalb einem Verfasser Evajāmarut zugeschrieben und mit diesem Namen auch in der Liturgie bezeichnet wird (Ait. Br. 6, 30. Çāk. 11, 3, 10. 12, 6, 13). Es ist wohl ein Ausruf, entweder एवयाँ: मरुत् Evajā, d. h. Vishṇu, und Marut! oder comp.: umlaufender Marut! In beiden Fällen muss aber eine andere Betonung angenommen werden.

एवयावन् (2. एव + याँ) adj. so v. a. एवयाँ, Beiw. Vishṇu's und der Marut: उत नो धियो गोम्रया: पूषन्विह्वेवयाव: । कर्तो न स्वस्तिमर्तः RV. 1, 90, 5. von Vishṇu 7, 100, 2. तान्व्यो मरुतो मरुत एवयात्रो विह्वीरेषस्य प्रभ्ये क्वामहे 2, 34, 11. वेभिः शिवः स्वयाँ एवयावभिर्दिवः सिष्यति स्वयंशा निकामिः 10, 92, 9. (धेनुः) या मृकृकि मरुतो तुराणां या सुमैरेवयावरी 6, 48, 12.

एवैर (vielleicht 1. एव + अर [zu अरम्]) adj. so bereitstehend, fertig (zum Genuss): एवैरे वृषा सुते ऽसिन्वन्पूर्ववयः RV. 8, 43, 38.

एवावद् (1. एव + वद्) nach Sā. N. pr., wahrscheinlich adj. so redend d. i. wahr redend, wahrhaftig: स हि नृत्रस्य मनसस्य चित्तिभिरेवावदस्य यज्ञतस्य सधैः RV. 5, 44, 10.

एष्, एषति schleichen, gleiten: पराङ्मित्र एषत्ववाची गौरुपैषतु AV. 6, 67, 3. एष्, एषते (गति) Dhātup. 16, 17. — Vgl. इष् und I. 4. इष्. Das simpl. vom letztern, welches auch zu एष् gestellt werden dürfte, können wir jetzt in der Bed. suchen, zu erreichen streben belegen: अरुणामेषमाणः (अरुण = शरण) Bhaṅg. P. 9, 4, 52. स वै वत अष्टमतिस्तवैषते यः कर्मणा पारमपारकर्मणः 3, 13, 44. — caus. एषयति sondiren: एषया वैषयेद्विषक् Suçr. 2, 7, 15. — Vgl. गवेष्.

— अति hingeleiten über: शरुभो न चतो ऽति दुर्गाण्येषः AV. 9, 3, 9.

— उप herbeischleichen, herbeikommen: उपेषत्तमुडुम्बलम् (Padap.: उप ऽएषत्तम्) AV. 8, 6, 17. 6, 67, 3.

— परि herumsuchen nach: पर्येषतो विभावसुम् MBh. 13, 4033. पर्येषते भक्तम्, पर्येषमाणः Saddh. P. 4, 34, 6. अपर्येष्ट partic. 7, b. Vgl. पर्येष्टि. — caus. dass. ebend. 18, b. अपर्येषित 31, b.

1. एष्य pron. s. u. एतद्.

2. एष्य (von I. 3. इष्) 1) adj. suchend in नष्टैर्यं Verlorenes suchend: तस्मादिवा नष्टे एति Çat. Br. 13, 1, 4, 3. Vgl. Ind. St. 3, 467, 10, wo viel-

leicht नष्टेषम् für नष्टायम् zu lesen ist. — 2) m. a) das Hineilen nach: एषे रयानामुर्वो गव्यूतिमेषाम् RV. 5, 66, 3. — b) das Aufsuchen: गव्यामेषे RV. 10, 48, 9. राय एषे ऽवसे दधीत धीः 5, 41, 5. — c) Wunsch, Wahl, स्वैर्य freie Wahl: तेभ्यः स्वियमेव चकार Çat. Br. 2, 4, 2, 4. Ungeachtet der Verschiedenheit des Tones wird hierher zu ziehen sein: युवं क्व घर्ममधुमत्तमत्रये ऽपो न नोदो ऽवृणातिमेये auf seinen Wunsch RV. 1, 180, 4. — 3) f. एषा Wunsch Çat. Br. im ÇKDra.

3. एष्य (von एष्) adj. hingeleitend, eilend, ein Beiw. des Vishṇu; vgl. एवया, एवयावन्. मरुत एवयात्रो विह्वीरेषस्य प्रभ्ये क्वामहे RV. 2, 34, 11. 7, 40, 5. 8, 20, 3. वि चक्रमे पृथिवीमेव एतो नेत्राय विह्वीर्यनुषे दशस्यन् 7, 100, 4. Dasselbe Wort ist zu vermuthen in der Stelle: (वह्) अर्यमणमदिति विह्वीर्यं सरस्वती मरुतो मादयत्तम् 7, 39, 5, wo ursprünglich wohl एष्य gestanden hat statt des bedeutungslosen एषा.

एषण (von I. इष्) 1) adj. suchend Nir. 4, 7. — 2) m. eiserner Pfeil H. 779. Vgl. इष्. — 3) n. a) das Treiben, Drängen: कर्षशोकपैषणार्त Bhaṅg. P. 7, 9, 39. — b) das Suchen: भर्तुरेषणे MBh. 1, 8399. पर्यामत्तरिषणे 3, 1258. das Sondiren Suçr. 1, 23, 2, 17. 26, 18. 2, 3, 16. — c) das Wünschen, Verlangen: दिविष्टिष् = दिव एषणेषु Nir. 6, 22. विगतिषण adj. Bhaṅg. P. 1, 13, 50. अष्टसकलैषण 4, 31, 20. — 4) f. a) एषणा das Suchen, Wünschen, Verlangen, Bitten H. 388. Çat. Br. 14, 6, 4, 1. 7, 2, 26. पुत्रैषणां, वित्ते, लोकिं ebend. अर्थे Rīgā-Tar. 3, 281. अनुसे das um-Erlaubniß-Bitten P. 8, 1, 43. — b) एषणा gaṇa गौरादि zu P. 4, 1, 41. α) Sonde Med. n. 37. Suçr. 1, 26, 18. 27, 10. 28, 13. 98, 20. 2, 7, 15. 38, 10. 103, 6. 216, 14. — β) Goldschmidtsäge H. 924. Med. Vgl. नाराची, welches als m. = एषण m. ist.

एषणिका (von एषणी) f. Goldschmidtsäge AK. 2, 10, 32.

एषणिन् (von एषण) adj. suchend, strebend Nir. 4, 16.

एषणीय adj. 1) wünschenswerth, erwünscht (von I. 3. इष्) Kumāras. 7, 88. — 2) am Ende eines comp. (von एषण) zur Untersuchung gehörig: ग्रामपक्षैषणीय Suçr. 1, 61, 2. 281, 3.

एषवीर (एष + वीर das ist ein Mann!) m. Bez. eines verachteten Brahmanengeschlechts Sā. zu Çat. Br. 11, 2, 2, 32. — Vgl. एषावीर.

एषिका s. u. एतद् am Ende.

एषिन् (von I. इष्) adj. 1) treibend, antreibend (?): बुद्धिरात्मानुगातीव उत्पतिन (s. u. उत्पात 3) विधीयते । तदाश्रिता हि सा शेषा बुद्धिस्तस्यैषणी भवेत् || MBh. 3, 12513. — 2) am Ende eines comp. suchend, nachgehend, wünschend: नष्टेपिन् Ait. Br. 3, 9. विषये Rāgh. 1, 8. परस्परमुखै N. 24, 45. Sund. 2, 19. MBh. in Benf. Chr. 26, 64. R. 1, 1, 43. 73, 16. 3, 2, 16. 28, 19. 31, 4. Viçv. 14, 12. Suçr. 1, 323, 5. Rāgh. 3, 57. KATH'S. 21, 100. क्लिप्तैषिता nom. abstr. 17, 45. — Vgl. आशरीपिन्, दुर्णिक्लिप्तैपिन्, धनैपिन्, शक्त्यैपिन्, प्रन्यैपिन्.

एष्य (2. एष + एष्य) adj. suchenswerth, wünschenswerth: एष्यया चिद्व्या जयेम RV. 10, 102, 11.

एष्ट s. u. I. 3. इष् mit आ und यञ् mit आ.

एष्टव्य (von I. 3. इष् mit आ) adj. aufzusuchen, wünschenswerth, erwünscht: तद्येव ब्राह्मणेनैष्टव्यम् Çat. Br. 1, 9, 2, 16. एष्टव्या बहवः पुत्राः MBh. 3, 8075 (= 8305. 13, 4233. R. 2, 107, 13). 3, 3945. 18, 213. एष्टव्ये सति wenn sich der Wunsch einstellt 14, 1600.